

Kontaktperson:
Reidun Blehr Lånkan
Globalskole
Storgata 11
0155 Oslo
tlf 99 60 95 93

05.03.13

Hørings svar til justering av læreplan for samfunnsfag. Fra RORG-samarbeidet, Operasjon Dagsverk, Hei Verden, Slett U- landsgjelda (SLUG), Vennskap Nord/Sør og Globalskole.

RORG-samarbeidet, Operasjon Dagsverk, Hei Verden, SLUG, Vennskap Nord/Sør og Globalskole vil i det følgende komme med vårt hørings svar på de justeringene som foreslås i læreplanen for samfunnsfag. Vi vil også benytte anledningen til å kommentere på behovet for styrket fokus på internasjonale forhold i samfunnsfagsopplæringen. Våre innspill til de konkrete endringene som er foreslått i samfunnsfag må sees i lys av disse kommentarene.

Behov for styrket fokus på internasjonale forhold i samfunnsfagopplæringen:

Norge som nasjon er del av det globale samfunnet på en rekke plan, men dette er i liten grad representert i Utdanningspolitikken. Morgendagens utfordringer er, i større grad enn tidligere, av global karakter. Skolen skal utdanne fremtidens økonomer, journalister, soldater, sjåførere, snekkere, sykepleiere og lærere. Skal disse kunne møte utfordringene samfunnet står overfor er de nødt til å kjenne til og forstå sammenhenger også utenfor Norges grenser.

Dette kommer klart til uttrykk ved at:

- Norge – som de aller fleste andre land – er i stadig økende grad en del av det internasjonale samfunnet
- elever i den norske skolen kommer fra ulike geografiske verdenshjørner
- også ungdom er en del av det globaliserte verdenssamfunnet

Læreplanen må ta på alvor at det internasjonale samfunnet påvirker personlig utvikling, identitet og demokratiforståelse. For å utvikle fullverdig demokratiforståelse og demokratisk deltakelse er det nødvendig å forstå demokratiet utenfor Norges grenser også. Det er et demokratisk problem at elever i den norske grunnskolen ikke tilegner seg internasjonal kunnskap.

Vi ønsker å se at formålsbestemmelsen i Opplæringslova § 1-1 om at opplæring i skole skal blant annet *åpne dører mot verden og fremtiden*, kommer tydeligere frem i læreplanen for

samfunnsfag. Læreplanverket for Kunnskapsløftet tydeliggjør Opplæringslovens, og viser til at «Skolen og lærebedriften skal forberede elevene på deltakelse i demokratiske beslutningsprosesser og stimulere til samfunnsengasjement både nasjonalt og internasjonalt». Vi oppfordrer på det sterkeste at opplæringen i grunnskolen i større grad konkretiserer det internasjonale fokuset. Dette vil både styrke opplæringen i demokratiske verdier og reflektere Prinsippene for Opplæringen og Opplæringsloven.

Slik det er foreslått i dag, er det lagt opp til et eget hovedområde i internasjonale forhold først på videregående trinn. For at elevene skal kunne fordype seg i dette området er det viktig at de gradvis bygger opp kjennskapen til slike forhold. Det er for øvrig ikke alle elever som går videre til, eller fullfører videregående opplæring. Disse elevene blir i svært liten grad kjent med internasjonale forhold før de skal ut i arbeids- og samfunnslivet. Dette mener vi er svært uheldig og ser at det er nødvendig at læreplanen konkretiserer hvordan formålet med faget og kompetansemålene på barne- og ungdomstrinnene skal inkludere et internasjonalt perspektiv. Dette vil bidra til å danne ikke bare engasjerte samfunnsborgere i Norge, men globale medborgere.

Kommentarer knyttet til de fire typer endringer som er foreslått:

Justert formålstekst:

Vi er generelt positive til justeringene i formålsteksten, men vi ønsker at formålet med faget gjenspeiles mer konkret i kompetansemålene. I tillegg ønsker vi at det skal være mer vekt på det internasjonale enn det som fremstår i dag.

Forslag til endringer i formålstekst:

(foreslåtte endringer står i kursiv, opprinnelig tekst i parentes)

- Forslag tekst første avsnitt:
 - *«I en global verden er demokratiske (I et demokratisk samfunn er) verdier som medverknad og likeverd viktige prinsip.»*
 - *«Formålet med samfunnsfaget er å danne globale medborgere som medvirker (medvirke) til forståelse av og oppslutning om grunnleggjande menneskerettar, demokratiske og humanitære verdier som fremmer bærekraftig utvikling, likestilling, og stimulere til aktivt medborgarskap og demokratisk deltaking.»*
- Forslag til tekst andre avsnitt:
 - *«Gjennom samfunnsfaget kan elevane utvikle medvit om korleis dei kan påvirke det lokale og globale fellesskapet og sin eigen livssituasjon.»*
- Forslag til tekst tredje avsnitt:

- «Ei djupare forståing av forholdet mellom det personlege livet og samfunnslivet kan også medverke til ei erkjenning av mangfaldet i samfunnsformer og levevis *lokalt og globalt*».
- «Såleis skal faget medverke til kritisk identitetsdanning og trygg forankring i eige samfunn og eigen kultur, *med inntrykk fra verden*».
- Forslag tekst nest siste avsnitt:
 - *Bærekraftig utvikling skal forstås i sammenheng med klima og fattigdom.*
 - «Faget skal medverke til å gjere det lettare for elevane å forstå *utfordringene og verdien knyttet til* (av) teknologi og entrepenørskap, og til å utvikle kunnskap om arbeidsliv og økonomi.» → styrke opplæringen i kritisk tenking.
- Forslag til tekst siste avsnitt:
 - «Faget skal (fremje evna til å diskutere, resonnerer og løyse problem i samfunnet ved å påverke lysta og evna til å søkje kunnskap om samfunn og kulturar) *legge til rette for diskusjon og resonnement rundt lokale og globale samfunnsutfordringer og løsnings.* Dette skal *gjøres* ved å påverke lysta og evna til å søkje kunnskap om samfunn og kulturar *gjennom ulike informasjonskanaler og internasjonale perspektiver.*
 - «...mestre og påvirke *den verden vi lever i* (si eiga verd)».

Hovedområder:

Vi vil i det følgende konsentrere våre innspill rundt innføringen av det nye hovedområdet ”Utforskaren”.

Behov for tydeliggjøring av innhold/målet i Utforskaren

Utforskaren fremstår for oss som en noe uklar blanding av grunnleggende ferdigheter og ren samfunnsvitenskapelig metode. Vi har stor respekt for verdien av samfunnsfaglig metode i seg selv, og ser behovet for styrking av dette i den norske skolen. Vi oppfatter at dette i stor grad er snakk om arbeidsmetode, og lurer derfor litt på valg av navnet på fagdelen, og hva det er snakk om dersom det ikke er metode? Dette er viktig å tydeliggjøre særlig med tanke på at kompetansemålene i Utforskaren er noe som skal jobbes med på tvers av fag mener vi at det i større grad må konkretiseres hva denne delen egentlig er, og hvordan den skal operasjonaliseres og organiseres.

Kritisk tenkning

Vi oppfatter at Utforskaren dekker de grunnleggende ferdighetene på en logisk måte. Samtidig opplever vi at kritisk tenkning i denne delen framstår som en sjette grunnleggende ferdighet. Vi ser svært positive til fokuset på kritisk tenkning og kildekritikk som Utforskaren legger opp til, men ser samtidig at dette ikke er noe som bør begrenses til samfunnsfag. Vi mener at kritisk tenkning er noe som bør inn i alle fag, og at det er grunn til å se på om dette burde vært lagt inn som en sjette grunnleggende ferdighet.

Eksemplifisere ulike kilder

Fokuset på bruk av ulike kilder er positivt, men vi ønsker en konkretisering/liste over ulike typer kilder. Mange lærere er ikke utdannet innenfor samfunnsvitenskapelig metodikk, og vi mener at en operasjonalisering av dette er viktig for å sikre full bredde i kildebruk. Her vil vi påpekte viktigheten av at også kvalitative metoder og kilder vektlegges i større grad, da det i eksisterende forslag er stor vekt på kvantitative metoder og kilder.

Manglende fokus på handlingsalternativer og løsninger

Kompetansemålene i Utforskaren er svært problemorienterte, først på videregående nevnes det at elevene skal “vurdere argumentasjon og løysingar frå ulike ståstader og drøfte ulike løysingsforslag”. Vi mener at samfunnsfaget, i tråd med formålet for faget, på alle trinn må søke å stimulere til løsnings- og handlingskompetanse, ikke minst gjennom samarbeid og dialog.

Grunnleggende ferdigheter i faget:

Det er ikke skolens oppgave å *løse* samfunnsproblemer, men vi ønsker imidlertid at kompetansemålene i større grad bidrar til å tydeliggjøre evnene evnen til å diskutere og behandle samfunnsproblemer som del av de muntlige ferdighetene. Dette mener vi er i tråd med formålsteksten til faget. Mer om dette under.

Utover dette og kommentaren om kritisk tenkning har vi ingen ytterligere innspill til justeringene i tekstene rundt de grunnleggende ferdighetene.

Kompetansemål:

I lys av kommentarene om behovet for styrking av fokuset på internasjonale forhold i grunnskolen, vil vi understreke behovet for at læring om globale forhold – som i alle andre fag – bygges opp gradvis. Vi mener derfor må dette komme til uttrykk i kompetansemål i de tidligere trinnene.

Forslag til endringer i kompetansemål:

(foreslåtte endringer står i kursiv, opprinnelig tekst i parentes)

...etter 4. årssteget:

Utforskaren:

- Gje døme på korleis menneske meiner ulikt, diskutere kvifor møte mellom ulike menneske kan vere både gjevande og konfliktfylte, og samtale om *empati/solidaritet/menneskeverd* (toleranse).
- Skape og illustrere munnlege og skriftlege forteljingar om menneske som har levd eller lever i ulike vilkår, *i ulike land*, og samanlikne korleis livsvilkåra varierer.

Samfunnskunnskap:

- Gje døme på rettar barn har, *på ulike måtar dei sikrer menneskeverdet og utfordringar knytta til dette* (på ulike forventningar jentar og gutar møter i kvardagen, og drøfte korleis forventningane kan opplevast).
- Drøfte oppfatningar av rettferd, *i lys av menneskeverd og fordeling*.

...etter 7. årssteget

Utforskaren:

- *Forklare nasjonale hendelser i lys av internasjonale hendelser.*

Samfunnskunnskap:

- Samtale om kjærleik og respekt *for menneskeverd*, variasjon i seksuell orientering, samliv og familie.
- *Diskutere formålet med menneskerettigheter og gi eksempler på rettigheter alle har.*

...etter 10. årssteget

Utforskaren:

- Presentere historiske og notidige *internasjonale* samfunnsspørsmål, drøfte spørsmåla og formulere argument for ulike syn.

Historie:

- Finne døme på *internasjonale* hendingar som har vore med på å forme dagens Noreg, og reflektere over korleis samfunnet kunne ha vorte dersom desse hendingane hadde utvikla seg annleis.
- Drøfte viktige omveltingar i samfunnet i nyare tid og reflektere over korleis dagens *globaliserte* samfunn opnar for nye omveltingar.

Med vennlig hilsen

RORG-samarbeidet, Operasjon Dagsverk, Hei Verden, Slett U-landsgjelda (SLUG),
Vennskap Nord/Sør og Globalskole.